

Kulturdepartementet
Oslo

Høring – endring i lov om avleveringsplikt

Vi viser til høringsbrev av 10. desember 2012, samt epostkorrespondanse av 23. januar om utsatt høringsfrist til 1. februar.

Vi ønsker å rette oppmerksomheten mot spørsmålet om tilgang til det pliktavleverte materialet. Pliktavleveringslovens formålsparagraf er ikke foreslått endret, men fastslår fortsatt at hensikten er å sikre ”kjeldemateriale for forskning og dokumentasjon”. På side 8 i høringsnotatet redegjøres det for hva som ligger i de to ulike begrepene ”forskning” og ”dokumentasjon”. Når det gjelder ”forskning”, så henvises det til forvaltningslovens §13d, hvor begrepet ”forskning” henviser til studier på masternivå, under veiledning av kompetent veileder. Begrepet ”dokumentasjon” henviser til behov hos eksempelvis studenter, journalister og forfattere.

For oss er det viktig å understreke betydningen av at begrepet ”dokumentasjon” ikke gjøres for snevert. Vi vet fra en rekke viktige journalistiske saker at nettopp tilgang til den type historisk materiale det her er snakk om er kan være avgjørende for mange tunge og samfunnsrelevante redaksjonelle prosjekter.

Redegjørelsen for ulike grader av tilgjengeliggjøring blir forsøkt utdypet under punkt 8.3.9.2. Her deles det pliktavleverte materialet inn i fire ulike kategorier, med ulik tilgangsterskel, fra det som er ”åpent for alle” (kategori 1) til det som er ”ikke tilgjengelig” (kategori 4).

Det som er uklart for oss er hvordan kategoriene 2 og 3 er å forstå, det vil si primært kategori 2. Betyr ”Nettarkiv åpent i lokalene til Nasjonalbiblioteket og universitets- og høgskolebibliotekene” at dersom man rent fysisk kommer seg til et av disse lokalene, så er det fritt frem? Det kan muligens anføres gode grunner for et slikt system, men særlig prinsipielt er det knapt. Det diskriminerer forholdsvis klart ut fra hvorvidt man bor eller holder til nært til et universitets- eller høgskolebibliotek og/eller hvorvidt man har tid og ressurser til oppsøke et.

Samtidig er beskrivelsen av kategori 2 og 3 noe underlig. Mens kategori 2 handler om nettsteder som *både* har en ansvarlig redaktør og som *ikke* inneholder ”sensitive personopplysninger”, er kategori 3 beskrevet som ”digitale dokumenter som ikke har vært underlagt et redaktøransvar og inneholder sensitive personopplysninger”. Innebærer det at man ikke ser for seg en kategori som *ikke* har vært underlagt en ansvarlig redaktør (altså et tradisjonelt journalistisk medium), men som *heller ikke* inneholder sensitive personopplysninger. Motsatt er det jo heller ikke vanskelig å tenke seg sider som *har hatt* en ansvarlig redaktør, men som *også* inneholder ”sensitive personopplysninger”. Så vidt som vi kan se henviser høringsnotatet til personopplysningslovens definisjon på dette punkt:

8) *sensitive personopplysninger: opplysninger om*

- a) rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning,*
- b) at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling,*
- c) helseforhold,*
- d) seksuelle forhold,*
- e) medlemskap i fagforeninger.*

Flere av de typer opplysningene som opplistes her, vil jo jevnlig publiseres i norske medier, ikke minst spørsmål om enkeltpersoners politiske eller religiøse oppfatning, straffbare forhold og medlemskap i fagforeninger.

Spørsmålet blir da om det er tilstrekkelig til at dette materialet – enten det har vært underlagt en ansvarlig redaktør eller ikke – havner i kategori 3, og dermed kun blir tilgjengelig for forskere? Det fremstår etter vårt syn ikke som spesielt gjennomtenkt. Hvorvidt det har vært en ansvarlig redaktør inne i bilde eller ikke, kan vel dessuten ikke være avgjørende i denne sammenheng. Det må jo være opplysningens karakter som avgjør tilgjengeliggjøring.

Men vi kan ikke unnlate å gjøre oppmerksom på det spesielle i at materiale hvor det fremgår at Yngve Haagen er medlem av Landsorganisasjonen, at Arne Treholt er straffedømt eller at Gunnar Stålsett er kristen, skal klausuleres og kun gjøres tilgjengelig for forskere, fordi det inngår i en større samling pliktavlevert materiale.

Et annet punkt som vi finner grunn til å stille spørsmål ved er den klausuleringspraksis som skisseres under punkt 8.3.8. Særlig stiller vi spørsmål ved formuleringen i punkt 2 om at *”Dokumenter som er lagt ut på Internett i strid med opphavsrettslige eller personvernrettslige bestemmelser og er høstet inn i nettarkivet, klausuleres i 70 år,”*. For det første er det uklart hva som ligger i begrepet *”personvernrettslige bestemmelser”*. Hvilke bestemmelser henvises det til her? For det andre stiller vi spørsmål ved hvordan departementet har kommet opp med en absolutt grense på 70 år. Det innebærer i så fall en lengre klausulering enn noe annet sted i lovverket (når vi ser bort fra barnevernssaker, adopsjonssaker og materiale som innhentes etter statistikkloven). I høringsnotatet nevnes som eksempel førsteopplaget av Adrian Pracons bok *”Hjertet mot steinen”*, som forlaget selv valgte å trekke tilbake, etter protester fra andre overlevende og fra AUF. Men selv om dette opplaget skulle blitt inndratt som følge av en rettslig prosess, og begrunnet i ærekrenkelser eller brudd på privatlivets fred, så vil man straffefritt kunne selge eller distribuere boken etter at det har gått 15 år, jfr straffelovens §433. Da virker det underlig dersom Nasjonalbiblioteket skal operere med en klausulering på 70 år.

Oslo, 2013-02-01

Med vennlig hilsen
for Norsk Redaktørforening

ass. generalsekretær